

Επιστήμη και Θρησκευτικά Σύμβολα: Μια συζήτηση στο Α.Π.Θ.

/ [Πεμπτουσία](#)

Image not found or type unknown

Τα πιο πάνω ερωτήματα συζητήθηκαν διεξοδικά μεταξύ των διαλεγόμενων μελών και διατυπώθηκαν δύο κύριες τάσεις.

Η πρώτη (που αναλύεται στην παρούσα εισήγηση) αποδέχεται την ύπαρξη πολλών πραγματικοτήτων σε διαφορετικά επίπεδα και πτυχές της ζωής, (λ.χ. καλείται κοινωνική αλήθεια, βιωματική-προσωπική αλήθεια) και επομένως δέχεται και τη διαβεβαίωση πολλών παραγόμενων γνώσεων. Μια τέτοια επιλογή ερμηνευτικής πρότασης δεν ευνοεί το διάλογο, καθώς στη βάση της δεν τον αποδέχεται. Ευνοεί την ύπαρξη «μη κοινωνήσιμων», διακριτών και ανεξάρτητων ρόλων σε θεολογία και επιστήμη. Πιο συγκεκριμένα, θεωρεί ότι επιστήμη και θεολογία μελετούν διαφορετικές πραγματικότητες και παράγουν διαφορετικές γνώσεις. Η δυσκολία που παρατηρείται στη συνεννόηση των διαλεγόμενων έχει την αφετηρία της στο έλλειμμα αρχικών εννοιολογήσεων. Η απουσία σαφών ορισμών και διαφορετικών κοσμοθεωρητικών αντιλήψεων προκαλεί σύγχυση και παράγει ασάφειες. Ο έτερο προσδιορισμός βασικών όρων όπως “Θρησκεία”, “Επιστήμη”, “Αλήθεια”, “Πραγματικότητα”, οδηγεί σε παρεξηγήσεις και παρερμηνεύσεις. Η ανάγκη των αποσαφηνίσεων καθίσταται χρήσιμη καθώς θα μπορούσε να μας κατευθύνει στη σύνθεση ή τουλάχιστον σε ένα περισσότερο δομημένο διάλογο.

γ) Ένα ακόμη σημαντικό χαρακτηριστικό του διαλόγου είναι η διάκριση που γίνεται ανάμεσα στο κριτήριο της διαψευσιμότητας και σε εκείνο της εξ' αποκαλύψεως αλήθειας. Το κριτήριο της διαψευσιμότητας, αποτελεί το ασφαλέστερο ορθολογικό στοιχείο, κατά τα διαλεγόμενα μέλη, της θεμελίωσης του επιστημονικού χαρακτήρα της αποκτούμενης γνώσης. Η επιστημονική, είναι εκείνη η γνώση και θεωρία που αποκτιέται με τέτοιους τρόπους και μεθόδους που επιτρέπουν τη διάψυσή της. Στον αντίποδα η θρησκεία βασίζεται, για την κατάκτηση της γνώσης, στο κριτήριο της εξ' αποκαλύψεως αλήθειας με τρόπο συνήθως μεταφυσικό που δεν επιδέχεται (στις περισσότερες των περιπτώσεων) αμφισβήτηση. Αναμφίβολα, μια τέτοια διάκριση οδηγεί σε ένα κενό σύνολο τομής μεταξύ θεολογίας και επιστημών.

Προς μια νέα σύγχρονη ερμηνευτική οπτική.

«Οι Ουρανοί διηγούνται δόξα Θεού ποίησιν δε χειρών αυτού αναγγέλει το στερέωμα »[4] μας διδάσκει το ποιητικό χωρίο (ψαλμ. 19,1) της Παλαιάς Διαθήκης. «Ότε εγενήθησαν άστρα ήνεσάν με φωνή μεγάλη πάντες οι αγγελοί μου»[5]. Εκφράσεις δυνατές που φανερώνουν το μεγαλείο και τη μεγαλοπρέπεια του υπαρκτού Κόσμου, προκαλούσαν πάντοτε δέος στους ανθρώπους κάθε εποχής. Οι πατέρες της εκκλησίας, αποκαλούν φυσική θεωρία, τη σπουδή του Λόγου του Θεού μέσα στην φύση, την ανεύρεση της προσωπικής Του ετερότητας μέσα σε κάθε πτυχή του κάλλους και της σοφίας του κόσμου. Σύμφωνα, με τον καθηγητή Χρήστο Γιανναρά, η ίδια η ύλη του κόσμου είναι ένα δυναμικά ενεργούμενο γεγονός, μια ετερογενής προς τη φύση του Θεού ενέργεια, μια ενέργεια κτιστή του άκτιστου Θεού».[6]

Κατά τον Μ. Βασίλειο, στο περίφημο έργο του,την Εξαήμερο, ένα από τα πιο σημαντικά πατερικά συγγράμματα, τις εννιά Ομιλίες, που αναφέρονται στις επτά ημέρες της Δημιουργίας, «η αρχή του κόσμου δεν είναι ούτε χρόνος, ούτε ένα μόριο, έστω, του χρόνου, όπως ακριβώς και η αρχή μιας πορείας δεν είναι ακόμη πορεία»[7].Όπως σημειώνει και ο π. Γ. Φλορόφσκυ, «ο κόσμος έγινε από το μηδέν. Πριν γίνει ο κόσμος δεν υπήρχε τίποτα. Έγινε και φανερώθηκε ταυτόχρονα με τον χρόνο, διότι όταν δεν υπήρχε κόσμος, δεν υπήρχε και χρόνος»[8].«Ο κόσμος προβάλλει ξαφνικά[9], μόλις η κτίση έρχεται εις τό εΐναι. Μεταβαίνει έκ τοῦ μή ὄντος εις τό εΐναι και αρχίζει να υπάρχει. Η μετάβαση αυτή είναι μια κίνηση, μια διαρκή μεταβολή του μή ὑπαρκτοῦ εις ὑπαρκτόν που πραγματοποιείται κατά το θέλημα του Θεού», θα γράψει στο Περί Κατασκευής Ανθρώπου, ο Γρηγόριος Νύσσης[10].

Στην προς Εβραίους επιστολή συναντούμε ακόμη τη ρητή διακήρυξη πως «ὁ Θεός ἐποίησεν τούς αἰῶνας». Η ρήση αυτή μπορεί να ερμηνευθεί, σύμφωνα με τον π. Α.

Γιέφτιτς, πως «ὁ Κύριος ὡς Θεάνθρωπος ἦρθε καί φανερώθηκε ἐν τόπῳ καί χρόνῳ. Ὁ χῶρος καί ὁ χρόνος εἶναι γιά τόν ἄνθρωπο, ὄχι ἀπλῶς φυσικές ἀναγκαῖες προϋποθέσεις ὑπάρξεως καί ζωῆς, ἀλλά ἔχουν τό νόημα καί τό πλήρωμά τους στόν Χριστό, ὁ ὁποῖος, ἦλθε ὡς Δημιουργός Θεός καί ἐνεχωροχρονήθη».[11]

Για τή θεολογία «δεν ἔχει ἰδιαιτέρα σημασία ἡ ἀκριβής ὥρα, ἡμέρα, ἡμερομηνία τῶν γεγονότων τῆς θείας Οἰκονομίας που ἐπισημαίνονται ὡς κορυφαία, ἀλλά τὰ γεγονότα αὐτά καθ' ἑαυτά. Ἰδιαίτερα δε ἀπό τή στιγμή που καί οἱ χριστιανικές πηγές δεν ἀποτελοῦν ἐπιστημονικά ἐγχειρίδια, ἀλλά πηγή δογματικῶν (ἐξ ἀποκαλύψεως) ἀληθειῶν καί προγεύσεων τοῦ τελικοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ. Κατά τόν καθηγητή Νίκο Ματσούκα, ἡ θεολογική γνώση δεν μπορεῖ νὰ ἀντιπαρατεθεῖ με καμία ἐπιστημονική γνώση ἢ ὑπόθεση, οὔτε νὰ συγκρουστεῖ με ἐκείνη, ἀφοῦ «ο θαυμασμός μας γιά τὸ μεγαλεῖο τῆς δημιουργίας δεν μειώνεται διόλου, ἀν μάθουμε με τήν ἐρευνα τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο ἐγίναν ὅλα τὰ θαυμαστά ἔργα»[12]. Εἶναι γεγονός ὅτι σχεδόν κάθε θρησκεία ἔχει τή δική τῆς ἐκδοχή κοσμογονίας καί ἀναφορικά με τή χριστιανική θρησκεία, ἡ κοσμογονία κατά τὸν τρόπο που περιγράφεται στο Βιβλίο τῆς Γένεσις παραμένει γιά τή θεολογία κλειδί τῆς ἐρμηνείας καί μέτρο (κανόνας) γιά τήν κατανόηση τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου, καί ἐξάπαντος ὄχι δεδομένο ἐπιστημονικό. Εξάλλου, οἱ βιβλικές περιγραφές τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως περιέχουν ὀρισμένες εἰκόνες που ἀποτελοῦν δάνεια ἐξω-βιβλικῶν κοσμογονικῶν ἀφηγήσεων (με κύριες τήν κοσμογονία τοῦ Ησιόδου καί τὸ ἔπος τοῦ Γκιλγκαμές).

[Συνεχίζεται]

[4]Ψαλμ. 19,1

[5]Ιωβ 38,7

[6]Χρ. Γιανναρά, Ἀλφαβητάρι τῆς Πίστης, ἐκδόσεις δόμος Ἀθήνα (1991) σ.75

[7]Μ.Βασιλείου, Εἰς τήν Ἑξαήμερον ὁμιλία Α', PG 29,16.Παράλληλα βλ., π. Γ. Φλορόφσκυ, Ἀνατομία προβλημάτων Πίστης, ἐκδόσεις Β. Ρηγόπουλος Θεσσαλονίκη (1977) σ. 8

[8]π.Γ.Φλορόφσκυ, Ἀνατομία προβλημάτων Πίστης, ἐκδόσεις Β. Ρηγόπουλος Θεσσαλονίκη (1977) σ.7. Ὁμοίως, βλ., Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Σχόλιο εἰς τό περὶ Θεῶν Ὁνομάτων, PG 4, 336.

[9]π.Γ.Φλορόφσκυ, Ἀνατομία προβλημάτων Πίστης, ἐκδόσεις Β. Ρηγόπουλος Θεσσαλονίκη (1977) σ. 8

[10]π.Γ.Φλορόφσκυ, *Ανατομία προβλημάτων Πίστης*, σ.8. Παράλληλα βλ., Γρηγορίου Νύσσης, *Περί κατασκευής ανθρώπου*, PG 44,184. «Ἡ μετάβασις ἀπό τό μή εἶναι εἰς τό εἶναι τροπή τις, καθ' ἣν τό μή ὑπάρχον θεία δυνάμει φέρεται εἰς τό εἶναι».

[11]Α.Γιεφτιτς, *Χριστός Ἡ Χώρα των Ζώντων*, σ. 52-53

[12]Μ. Βασιλείου, *Εἰς τήν Ἑξαήμερον*, PG 29, 25A: «Οὐ γάρ ἐλαττοῦται ἡ ἐπί τοῖς μεγίστοις ἔκπληξις, ἐπειδᾶν ὁ τρόπος καθ' ὃν γίνεται τί τῶν παραδόξων ἐξευρεθῆ» . Παράλληλα σχόλια βλ., Ν.Ματσούκα, *Δογματική και Συμβολική θεολογία*, τόμ. Α' (Εισαγωγή στη θεολογική γνωσιολογία), 2η έκδοση, Εκδόσεις Πουρναράς, Θεσσαλονίκη (1996), σ. 143